

ПЕРЕДМОВА

Завдяки зусиллям, докладеним авторами цього навчального посібника та їхніми однодумцями і щодо створення теоретичних підвалин розвитку морської господарської діяльності, і щодо практичної реалізації бізнес-проектів в окремих її сферах, дискусії (як мінімум, у академічному середовищі) з приводу того, чи є економіка моря сьогоденною реалією, чи залишається вигадкою людей з занадто розвинутою та неприборканою фантазією, припинилися остаточно і, маємо надію, незворотно.

Важливість залучення нашої країни до міжнародних змагань за право користуватися ресурсами, які зберігає у собі Світовий океан, добре усвідомлюють усі, хто на власному досвіді зіткнувся з їхнім вичерпанням на суходолі, стрімким збільшенням цін на сировину та матеріали, зростанням з цієї причини вартості продукції, що виготовляється, і, відтак, погіршенням позицій у конкурентному протистоянні на внутрішньому та міжнародних ринках. Це – по-перше.

По-друге, на наше глибоке переконання, процес формування фахових компетенцій у студентів, які навчаються у соціально відповідальних закладах вищої освіти, має відображати злободенні потреби життя. Саме тому на Факультеті економіки

моря Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова приділяють значну увагу проведенню аудиторних та позааудиторних занять, які за формою та змістом розвивають і вдосконалюють практичні навички й уміння студентів.

Сприяття цій важливій справі покликані і підготовлені методичні матеріали, які адресовані майбутнім фахівцям з економіки (спеціальність 051), менеджменту (спеціальність 073), обліку та оподаткування (спеціальність 071), фінансів та страхування (спеціальність 072), підприємництва, торгівлі та біржової діяльності (спеціальність 076) денної, заочної і дистанційної форм навчання. Вони можуть стати у нагоді і представникам підприємницьких кіл, що усе пильніше придивляються до безкраїх морських просторів з метою окреслити та кількісно виміряти прийнятні для них ринкові ніші, поки що незайняті, для проявів конструктивної ініціативи. У даному випадку йдеться, як мінімум, про поглиблення особистої професійної свідомості. А там, хто знає, може й виникне інвестиційний запал і підуть гроші у започатковану справу, про яку дотепер навіть не думалося й не гадалося.

Навчальний посібник складається з трьох розділів, відповідно до форм занять, передбачених навчальним планом. Така побудова має надати певні зручності викладачам, з урахуванням обсягів часу, відведеного для позалекційних занять студентів згаданих спеціальностей. При підготовці видання були використані власні напрацювання авторів, а також матеріали, отримані під час ознайомлення з публікаціями відомих вітчизняних та закордонних колег, вивчення змісту законодавчих та нормативних актів, чинних в Україні, директив Європейського Союзу, відповідних міжнародних угод.

Цей посібник є логічним продовженням однойменного підручника, який було надруковано за рекомендацією Вченої

ради НУК. Вони доповнюють один одного, відкриваючи студентам перспективи комплексного та глибокого засвоєння теоретичних положень і прикладних методик морегосподарування, викладених з використанням базових концепцій та понять, вивчення яких передбачено вимогами робочої навчальної програми курсу.

Автори вважають своїм приємним обов'язком щиро подякувати рецензентам:

Буркинському Б.В. – доктору економічних наук, професору, академіку НАН України, директору Інституту проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, заслуженому діячу науки і техніки України, лауреату Державної премії України в галузі науки і техніки;

Войнаренку М.П. – доктору економічних наук, професору, члену-кореспонденту НАН України, першому проректору Хмельницького національного університету, заслуженому діячу науки і техніки України.

Ваші слушні зауваження та рекомендації, шановні добродію, були прийняті авторами до уваги та, поза сумнівом, сприяли покращенню змістовного наповнення рукопису.

Першу сторінку обкладинки навчального посібника прикрашає живопис видатного українського живописця В. Гур'єва. Тож маємо ще одне свідчення того, що морська стихія справляє враження та надихає і на ефективні підприємницькі ініціативи, і на наукові розвідки, і на неперевершені злети творчої майстерності.

Складно переоцінити внесок у реалізацію цього проєкту відомого громадського діяча, успішного менеджера, випускника Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова пана А.М. Ващиленка. Його прихильність до піднесення вищої економічної освіти заслуговує на повагу.

Розділ I. КОЛОКВІУМИ

Колоквіум, за визначенням, являє собою співбесіду викладача зі студентами під час аудиторного заняття. Підготовка до колоквіуму є одним із різновидів самостійної роботи, впродовж якої кожен готує коротку (до 7–10 хвилин) доповідь з питань, які внесено до порядку денного. Впродовж її обговорення учасники дискусії мають можливість доповнити доповідь новими фактами або теоретичними узагальненнями, висловити власні міркування з приводу форми та змісту виступу колеги або взяти участь у полеміці.

На етапі попередньої підготовки зважте на особливості усного виступу: за десять хвилин людина у середньому може озвучити матеріал, що міститься на чотирьох-п'яти сторінках тексту, надрукованого шрифтом Times New Roman (розмір 14) через полуторний інтервал між рядками. Виголошуючи доповідь перед слухачами, спочатку представтесь. Потім коротко сформулюйте саму суть (не витрачайте на це більше двох хвилин). Далі підтвердіть головну думку розрахунками, ілюстраціями, коментарями (ще п'ять-сім хвилин). На завершення сформулюйте конкретні висновки та пропозиції (на це вистачить однієї хвилини).

Рекомендується виступати, користуючись рукописом, написаним у повному обсязі, оскільки в умовах навіть незнач-

ного стресу ризиковано цілком покладатися на власну пам'ять. Імпровізації будуть актуальними під час відповідей на запитання або обговорення спірних висловлювань.

З метою отримання підвищеної уваги слухачів та активності аудиторії в процесі обговорення проблеми, забезпечте полемічність викладення матеріалу. Підготуйте ілюстрації (плакати, слайди, роздатковий матеріал тощо). Це зробить виступ яскравішим, аргументованішим та скоротить його тривалість на 20–30 відсотків. Інформацію на ілюстративних матеріалах розміщуйте так і таку, щоб вона була зрозумілою для всіх присутніх.

Процедуру проведення колоквиуму та його регламент визначає викладач.

Тема 1.1. Міжнародні морські організації

Загальна інформація

Економіка моря стає дедалі складнішою і різноманітнішою. Для безконфліктного розвитку вона потребує значних політичних зусиль, фінансових та матеріально-технічних витрат. Розбіжності в соціально-економічному розвитку, географічному положенні, технологічних можливостях країн призводять до того, що вони часто не мають спільної позиції стосовно засобів вирішення проблем, пов'язаних з освоєнням Світового океану та використанням його багатств. Ці обставини зумовлюють необхідність створення й функціонування міжнародних морських організацій (ММО), покликаних гармонізувати міжнародні відносини у сфері морської економічної діяльності.

Міжнародні організації (МО) – постійні об'єднання, створені на підґрунті угод, укладених для об'єднання зусиль декількох країн навколо вирішення масштабних нагальних

проблем, які становлять інтерес для країни-учасниці. Поділяються на:

а) міжнародні міжурядові (міждержавні) організації (ММО). Головна роль у їхньому створенні належить державам (звідси, власне, походить і назва – міжурядові або міждержавні). Вони укладають особливий міжнародний договір – статут організації – або голосують за відповідну установчу резолюцію. Створюються на невизначений термін, мають постійну внутрішню організаційну структуру.

Найвідомішою ММО є Організація Об'єднаних Націй (ООН) – універсальна міжнародна організація, створена для підтримання міжнародного миру, загальної безпеки, а також для сприяння розвитку всебічного співробітництва між державами. Статут ООН був підписаний 26.06.1945 р. на Конференції у Сан-Франциско (США) та набув чинності 24.10.1945 р. Головними органами ООН є Генеральна Асамблея, Рада Безпеки, Економічна та Соціальна Рада (ЕКОСОП), Рада з опіки, Міжнародний Суд і Секретаріат. На сьогодні членами ООН є 193 держави;

б) міжнародні неурядові організації (МНО) – постійні об'єднання національних позаурядових спілок, асоціацій, товариств для досягнення спільних цілей у певній актуальній сфері (охорони здоров'я, культури, освіти, науки і техніки, благодійництва тощо). Для визнання за організацією статусу МНО вона має відповідати наступним вимогам:

- бути неприбутковою;
- мати визнання хоча б однієї країни або консультативний статус при міжнародних міжурядових організаціях (це є визнанням її корисності, демонструє високий авторитет та вплив на розвиток міжнародних відносин);
- отримувати грошові кошти від більш ніж однієї країни;

• здійснювати статутну діяльність, як мінімум, у двох країнах.

Членами МНО можуть бути національні громадські організації, міста, науково-дослідні установи, інші юридичні особи, окрім таємних товариств, закритих клубів та інших подібних об'єднань. Міжнародні неурядові організації мають право наймати персонал, бути власниками рухомого та нерухомого майна, бути позивачами і відповідачами у судах та арбітражних судах.

Міжнародні організації поділяються на групи за наступними класифікаційними ознаками:

1) складом учасників (універсальні – беруть участь усі країни; регіональні, міжрегіональні);

2) характером повноважень (міжурядові – не обмежують суверенітету країн-учасниць; наднаціональні – з передачею органам організації частини повноважень);

3) процедурою прийому нових учасників (відкриті для будь-якої країни; закриті – участь претендента погоджується з засновниками або діючими учасниками);

4) сферою діяльності (загальної компетенції, як, наприклад, Організація Об'єднаних Націй; спеціальної компетенції – політичні, економічні, з питань торгівлі, судноплавства тощо);

5) функціями, які виконують (нормативні, консультативні, посередницькі, операційні, інформаційні).

Для міжнародних організацій характерними є: наявність установчого документа, що регламентує структуру, основні цілі та напрямки діяльності організації; постійний або регулярний характер роботи; використання у ролі основного методу розв'язання проблем, які виникли, багатосторонніх переговорів і дискусій; прийняття рішень шляхом голосування або консенсусу.

На цей час у світі налічується більш ніж 60 інституцій, які прямо або опосередковано пов'язані з розв'язанням актуальних задач, що виникають впродовж морської господарської діяльності. Кожна з них посідає належне місце у структурі міждержавних відносин щодо економіки моря, а усі разом вони є важливими елементами, без яких функціонування всієї системи в цілому практично неможливе. Перш за все, з огляду на надзвичайну складність та глобальний характер морської проблематики.

Основну ланку складають міжнародні міжурядові організації універсального та регіонального характеру. Серед них насамперед виділяються Міжнародна морська організація (ІМО), Конференція ООН з торгівлі та розвитку (UNCTAD), Міжурядова океанографічна комісія ЮНЕСКО та Міжнародна організація морського супутникового зв'язку (ІНМАРСАТ), Міжнародний орган з морського дна (ІСА), Міжнародна Палата Судноплавства (ІС).

Завдання

Скористайтеся посиланнями на джерела, наведеними у табл. І.1, та підготуйте презентацію про одну з міжнародних морських організацій, керуючись наступним планом:

1. Історія створення організації.
2. Мета і завдання організації.
3. Склад учасників.
4. Структурна будова організації.
5. Місцезнаходження штаб-квартири.
6. Останні досягнення організації.

Порядковий номер організації у табл. І.1 – варіант завдання (збігається з порядковим номером студента у журналі академічної групи).